

RADIOSCOLA

XXV, 7, 1979

Utschals d'unviern – recital de détga en poesia

Ils 15 e 19 de november plaيدا *Franz Capeder*, Salouf, sur il dar de magliar als utschals durant igl unviern. Specias e pievels d'utschals che vesan negina pusseivladad de sescumpentar en nossas regions alpinas sur unviern, ein daventai emigronts. Era el sid, vi sur mar, san els curdar en penurias cun periodas de schitgira. Temps ruhs d'unviern san far ruh cun nos utschals che restan en cuntrada. La commiseraziun muenta il carstgaun de nutrir quellas creatiras supplementarmein. Quei daventa beinduras en moda surabundonta e schizun nuscheivla, che fa sut circumstanzias pli mal che bein allas pintgas, amureivlas creatiras. Franz Capeder fa atents sin qualitat e *mesira* de quei agid human, co e cura che quei segidar ei raschuneivels. – Allas paginas 7 ed 8 dil cudischet Radioscola reproducin nus maletgs d'utschals ord il tom I: *Noss utschals*, edius dalla «Uniung rumantscha da Surmeir», text da *Faust Signorelli*, (cheu reproduciu mo en ner/alv. Il cudischet menzionau ei fetg recumandabels). – Il maletg de cuviarta da *Toja Isenring* vul simbolisar il temps marvlentau dil criu unviern en moda surreala.

Ils 13 ed ils 17 de december han nos scolars cashun de far enconuschientscha cun in'ovra de cumionza de tut agen character: *La smaladicziun*, da *Peder Cadotsch*, cun chor recitativ per chor e solists, da *Gion Giuseppe Derungs*. Questa ballada, sebasonta sin ina veglia détga, ei gia comparida el cudisch de prosa e poesia da *Peder Cadotsch*: *Tera banadeida* igl onn 1967. Il senn della détga, derasada en biaras variantas sur tut il mund, ei circa il suadont: «Il reh puranchel de *Barnagn* viveva bein, las cassas emplenidas, ils èrs cul meglier graun per paun e pettas. Ed en nuegl la megliera razza della val.

Mo cheu entscheiva a sereghegliar la scuidonza dils vischins, che pon buca cuir il flurir e verdegar dil pur luvrus e prus. Culs onns meinan carplinas e process il contadin a frusta. La finala mo vonzan pli scrottas de prau. Castitgs malgests fan ch'el sto dar neu siu davos e meglier prau, quel de *Barnagn*. Quei fa buglir siu saung dalla gretta. Pertgei ha el luvrau e barghignau ina veta entira, daco dueigi el daventar in murdiu e sbittaus da tut il mund?

En quella sontga gretta smaledescha el quei davos prau, il *Prau Barnagn*, che ha dau tras tschentaners il meglier pavel. Tempiastas e ferdaglias deigien metter a smerscha tut la semenza, il fein en clavau en smarschira. Strusch pronunziai quels plaids che sesmidan las colurs o *Prau Barnagn*:

*Igl nov patrung n'ò, betg pudia
galdeir igl fagn sto smaladia. . .
Pertge igl pled digl simpel pour
è saimper ia an vigour. . .*

Alla p. 9 dat *Mario Jegher* ina cuorta survesta della recitaziun, ensemen culla entira ballada: *La smaladicziun*. Ins vegli studegiar bein quei text avon che tedlar l'emissiun. Quella lavur communabla ei vegnida creada per realisar in midagust denter las canzuns d'in concert digl enconuscent Chor de vallada en Surmir. E prenmira, quella novitad artistica ei vegnida retscharta dals auditurs cun gronda simpatia.

Per la scola ei quella recitaziun pli che mo in experiment. Ins seprofundeschi in tec ella partitura (p. 10–16), scretta a schuber dagl enconuscent poet surmiran, *Peder Cadotsch* suenter igl original de *prof. G.G. Derungs*. Ell'emissiun sezza plaidan *M. Jegher*, *prof. Derungs* e *P. Cadotsch* pli extendidamein sur igl intent e la muntada de quei recitativ ritmic. Cheu lessen nus mo aschunscher che quel deigi survir a formar il senn per la mesira, per il ritmus, ad augmentar la dicziun, la pronunzia, l'articulaziun. La ballada, messa en fuorma de ritmus fixau, sa tuttavia succeder en tschontscha libra e naturala. De remarcar ein las funcziuns diversas dil chor recitond e dils solists, che procuran per nova variaziun. Ina tala recitaziun aulza l'intensitad dil cuntegn, para cunzun adattada per dar la vera tempra festiva, l'impressiun d'in temps daditg passaus el ravugl d'ina veglia détga.

Nus sperein che biaras scolas teidlien l'interessanta emissiun. Engraziament descha a tuts ils collaboraturs.

Il redactur: Alfons Maissen

Maletg de cuviarta da *Toja Isenring*, Laax/Staderas. Quei maletg, ier en tutta malaura empustaus, oz gia stampaus, vul dar la tempra simbolica, la semegliadetgna dil criu unviern, de sferdurs e dil semarvlentar della stagiun morta e criua che sto surviver per mantener en siu schier nova veta. Ei setracta buca de fuormas realistas. Il pumer grotesc lai sentir las sferdurs, ils utschals sescumpentan sil pumer imaginu tras tuttas pitgiras.

Duess ins pavar igls utschels durant igl anviern?

da Franz Capeder, Salouf

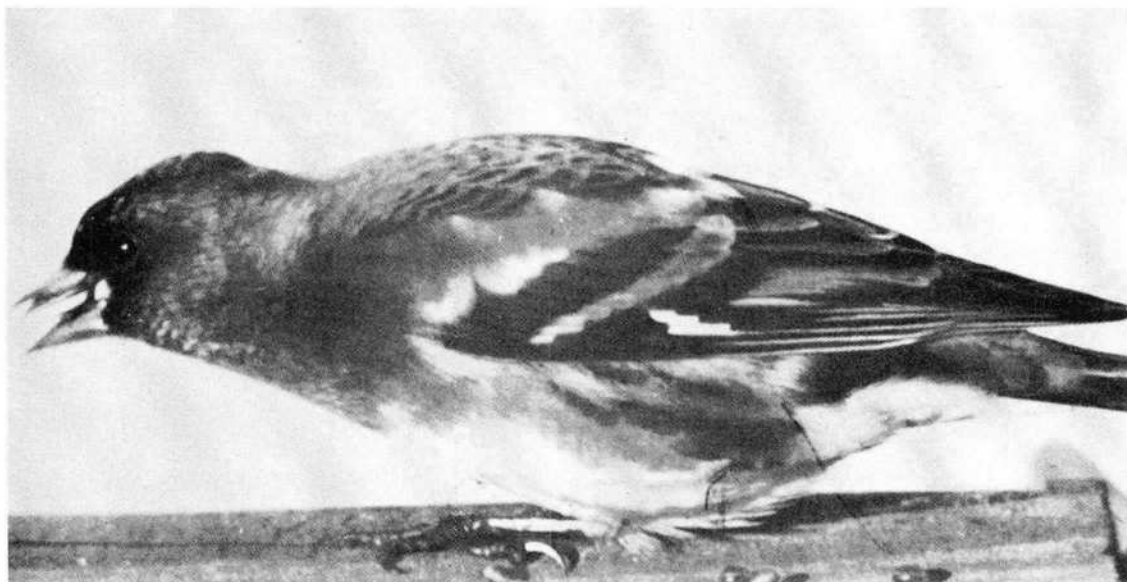
Igl pavar igls utschels durant igl anviern è en vast problem. Schizont chels tgi s'occupeschan intensiv-maintg cun chella dumonda èn da different meini. Gl'è da selecziunar igls aspects tgi gioian cò ena rolla. An nossa lavour lagn nous differenztgier dus da chels aspects, igl biologic ed igl etic-educativ.

Igl aspect biologic

L'offerta da pavel influenzescha la mortalitad digls utschels. Chegl è egn digls impurtants factors per la populaziun dinamica digls utschels. Cun pavar igls utschels durant igl anviern ans masdainsa ainten en fatg complex dalla nateira. Igls utschels tgi na cattan betg sufficiaint pavel sur anviern sgolan davent. Gl'èn chels igls utschels emigronts. Utschels tgi passaintan tar nous igl anviern èn dalla natiera an nò rizzos aint losiva. Els on la habilitad da passantar cò igl anviern. Chegl na vot dantant betg deir, tgi tots chels utschels surveivan igl anviern. Adeegna dattigl tals tgi ston lascher la pel, pi deiras tgi las cundiziuns èn e pi gronda è la mortalitad. Er igls utschels emigronts èn durant chel taimp exponias a prievels pi gronds. Igl sgol sur las alps e sur la mar e sur igl desert è adeegna combino cun en grond risico. Gl'è

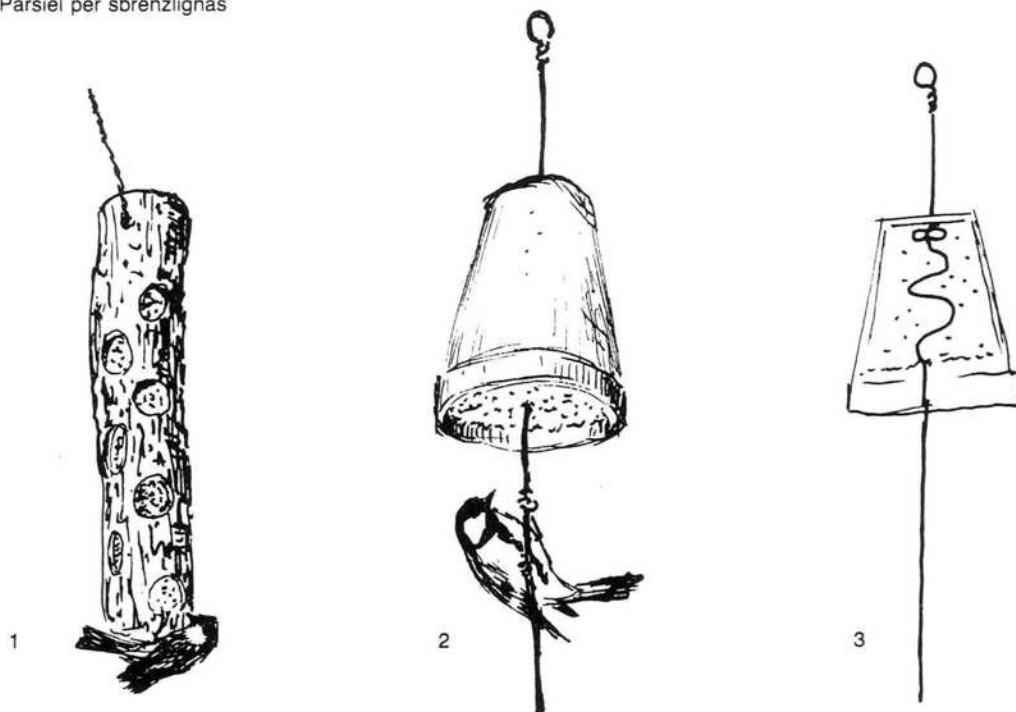
er pussebel tgi ainten las teras, noua tgi igls utschels emigronts passaintan igl anviern mantga igl pavel, p.ex. parveia da setgiera. Pero restan anc adeegna avonda utschels per mantigneir chella schort. Rigian durant en onn schletas relaziuns pigls utschels, è igl onn sessour igl couat pi decimo, ma tals incaps vignan angulivos an pacs onns. Resumond ins pudessigl formular chella lescha dalla nateira scu suonda: Mintga schort d'utschels è adattada a sias relaziuns da veiver, ella po neir influenzada dallas cundiziuns digl ambient an moda positiva ni negativa, pero angulivescha igl mecanis-mus dalla nateira chellas puspe. Tras pavar mengia intensiv igls utschels stgaffignsa relaziuns betg normalas, relaziuns scu pigls animals da tgesa e chellas sa verifitgeschan alla lunga disfavorevel.

Agl soura detg vign savens scunterdetg cuagl argumaint tgi i seia da pavar igls utschels parchegl tgi las funtangas da nutrimaint natural vignan decimadas. Gl'è verdad, tgi las seivs veivas vignan adeegna puspe sbuadas e tgi biotops cun bler zarcl'em vignan dismiss e tgi gist chels flatgs porschan agls utschels bler nutrimaint. Nous faschessan pero pi grond sarvetsch agls utschels, schi procuressan tgi vignan mantignias chels lis da pavels, tgi da leir ramplazzar chels cun pavel artificial pigls utschels.

Franghel da muntogna segl parsiel (Bergfink)

Parsiel per sbrenzignas

En lènn radond Ø 7–10 cm cun scorsa. Furar aint rosas anfignen ca. igl mez digl lènn Ø 3–5 cm, amplaneir chellas cun grass masdo cun sem da tgoven ni da flours-suglegl.

Vaschel da schitgs cun tratg tras en feildarom isulo, far en nov dasper igl fons. Amplaneir cun grass e sems. Igl seiv na liva betg er schi dat suglegl.

Igl aspect etic-educativ

Tar chel aspect n'on las leschas dalla nateira, tgi vignan savens taxadas per crudevlas, nigra influenza. Cò s'occupainsa cun la umanità, cugl schurmetg dalla createira tgi na so betg sa dustar. Chel tgi pavla igls utschels or da chel muteiv agescha nobel. E tuttegn egl da pansar ve dallas leschas dalla nateira, ed igl è nossa obligaziun da procurar tgi restan reservos igls flatgs noua tgi igls utschels cattan l'our nutrimaint, scu paleis, seivs veivas, tga-gliom e.o.p. Tras chel schurmetg offerignsa agls utschels duple ageid, tgi tras pavlar els.

Sainza dubi ò igl pavlar igls utschels ena valeta educativa. Segl parsiel sa rimnan diversas schorts utschels ed igls unfants – e carschias – on uscheia occasiung da contemplar els segl manivel, da veir l'our vistgia, l'our grondezza e l'our sa depurtar. Tras chella vischinanza sa sviluppescha ena attaschedad tigl utschels e tar la nateira an general.

Resumaziun

Digl punct da vista biologic anor è la valeta digl pavlar igls utschels discutabla. E tuttegn ins sa cattigl stimulo da gidar chellas createirettas cura tgi la misergia è gronda. Parchegl duess valeir la parola: Pavlar cun maseira. Noua tgi igl mument educativ è dominant, egl giustifitgia da pavlar igls utschels duple tgi an oters cass. Intelletg e sentimaint ston catter la dretga sliaziun.

Indicaziuns praticas Cura ins duessigl pavlar?

Senacheigl tgi igls utschels canoschan igl li, noua tgi survignan ensatge da piclar egl da racumandar da rasar segl parsiel (Futterbrett) gio avant tgi vigna la neiv ensatge vivonda, ma angal pac. Cura tgi la neiv corva l'antiera cuntrada ins pogi dar duple pavel, ma er alloura betg mengia bier.

Ins duess pavar angai avant-mezde. Alloura on igls utschels igl pi basigns da pavel e disponan sessour sur da sufficiaintas reservas pigl siva-mezde e per la notg.

Tge pavel egl da dar?

- a) Picladers da gragnigns: pasler, (Spatz) franghel ordinari (Buchfink) verdang (Grünfink) franghel da muntogna (Bergfink):
Sem da tgoven e da flours-suglegl. Chels garnitschs cuntignan ieli. Ins po er dar grang, ma chel n'onigl betg schi gugent. Chels utschels peclan pero er igl pavel tgi vign inditgia per la suandanta gruppa.
- b) Picladers d'insects: Sparanzigna (Kohlmeise) Sbrenzligna blava (Blaumeise) Sbrenzligna pale (Sumpfmeise) Dorign (Goldammer) Smultign (Kleiber):

Gnoulas pang, focas d'avagna, fletoms e poma, nitscholas e nouschs smardatgedas, grass, quarc e tgern nizzada, e surtot sem digl tgoven.

- c) Merlotscha (Amsel), poppen cotschen (Rotkehlchen), poleschet (Zankönig) on gugent meila, focas d'avagna, vanzadeiras da magliaretsch.

Igl pavel stuess neir purschia uscheia tg'el na vigna betg bletsch e tg'el na schela betg.

Litteratura: «Igl pavar igls utschels durant igl anvien» dad Eduard Fuchs, Vogelwarte Sempach, Merkblatt für die Winterfütterung von E. Schelling-Kaufmann

Illustraziuns: Maletgs per la scola nr. 78 «Vögel auf dem Futterbrett» Noss utschels da F. Signorell (da ratrer tar L'Uniung Rumantscha Surmeir, 7451 Riom).

Sbrenzligna blava (Blaumeise)	franghel da muntogna (Bergfink)	Pasler da muntogna (Feldsperling)
Sparanzigna Kohlmeise	Verdang (Grünfink)	Poppen cotschen (Rotkehlchen)
Petgalenn grond (Grosser Buntspecht)	Merlotscha (Amsel)	Smultign (Kleiber)
Pignouler (Tannenmeise)	Prelat (Gimpel)	Sparanzigna
(Haubmeise) Sbrenzligna da cresta	Brenzligna da pale	franghel ordinari (Buchfink)

prelat
(Simpel)

franghel
ordinari
(Buch-
fink)

sparanzigna

Smultign
(Kleiber)

W. Söllner

Sbrenzligna
da pale

Pöppen cotschen
(Rottelchen)

Pasler
da muntogna
(Feldsperling)

Merlotscha
(Amsel)

(Haubenmeise)
Sbrenzligna
da cresta

franghel
da muntogna Bergfink)

Verdang
(Grünfink)

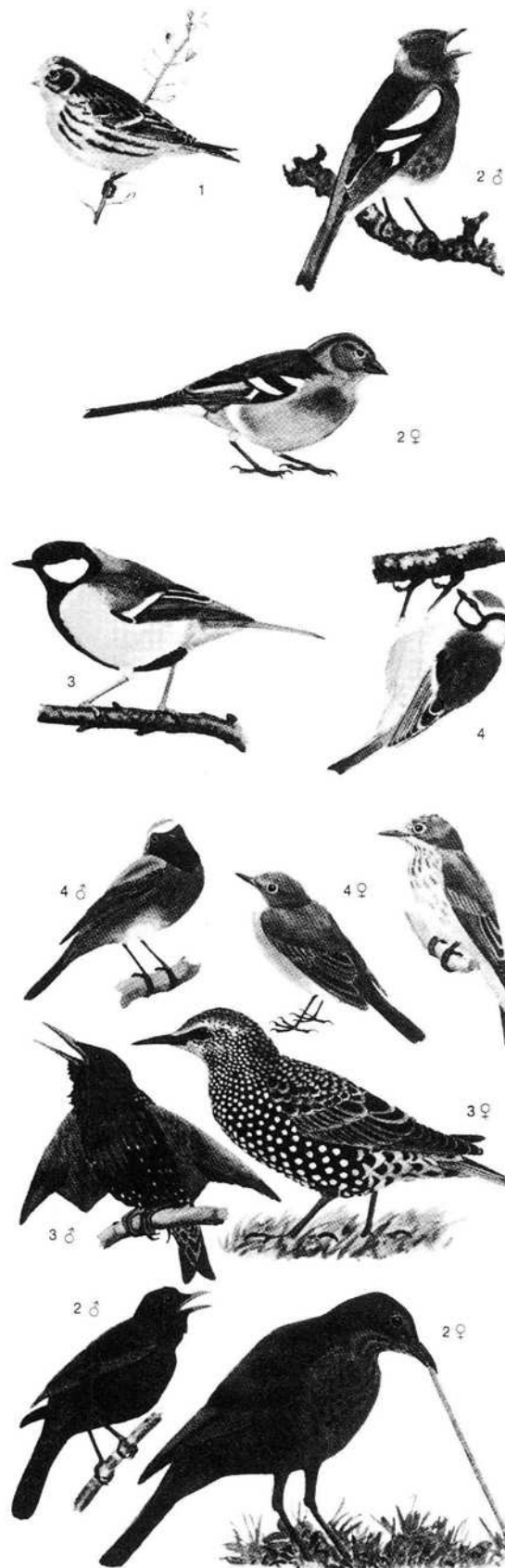
Sbrenzligna
blava
(Blauzei)

sparanzigna
(Kohlmeise)

Petgalenn grub
(Grosser Buchspecht)

Pignoulen
(Tannenmeise)

1. **Serign / Girlitz.** Dies bregn-verd, vainter mellen-greisch, coua curta, furtgeida, sdrems neiras, chegl è igl plemadi digl serign. Sia evdanza prefereida: curtigns, parcs, amplan-taziuns da pomicultura. Nia pitschen da fasteis, mestgel, an ttagliom e sen plantas. Vivonda: sems. Utschel migront: avregl—otgover.

2. **Franghel ordinari / Buchfink.** Muniungs da franghels per-golan ed avdan an nossas cuntradas grischunas. Nous igls cattagn ainten gôts, ainten ierts ed ainten parcs. Plemadi: ♂ tutona blava-greisch, gula e poppen cotschen-bregn; ♀ calour verd-bregna. Ena nota caratteristica èn las sdrems alvas dallas alas ed igl cualot verd-mellen. Vivonda: sems, da stad insects. Nia sen plantas, an ttagliom ed an seivs veivas.

3. **Sparanzigna / Kohlmeise.** La sparanzigna cun dies verd-oliv, vainter mellen, tgea neir e misselas alvas mossa ena sdrema neira sot igl vainter or. Ella è la gronda da sia famiglia. Ella bieglia sies nia ainten rosas da petgalenn, an fessas da miraglia, ma er an tgesignas da couat. Avdanza: ierts, curtigns da pumera, gôts da figlia. La vivonda princi-pala èn palousas, ma ella pecla er semigns, cunzont sem da tgoven e da flours-suglegl.

4. **Sbrenzligna blava / Blaumeise.** En utschelign simpatic è la sbrenzligna blava, la solita da chella famiglia tgl mossa en bel blo cler sen la tutona, las alas e la coua, igl ulteriour ple-madi è mellen. Ella para d'untgeir tant scu pussebel la vischi-nanza digl cartsgang e bieglia sies nia zont d'anschign ainten gôts da figlia, curtigns da pumera ed an parcs. Vivonda: insects, baus, semenza.

1. **Tremblign greisch / Grauer Fliegenschnäpper.** El sesa sa-vens sen en rom, en spizio, en paracar, fò speia sen insects e trembla cun alas e coua. Igl dies è greisch-bregn, igl vainter bregn-cler. Igl antier plemadi mossa sdrems cleras. Nia sen titgols, sen plantas, biagia luc da fasteis e da mestgel.

2. **Merlotscha / Amsel.** Igl cant dalla merlotscha sumeglia ena melodia melanconica sunada alla flauta. Plemadi: ♂ porta en bel vistgia neir, igl pecal è mellen-cotschen ed en ren-tgign da madema calour anroma igl igl; ♀ sies plemadi è bregn, sotaint taclato an stgeir. Sies nia cattains ainten gôts da figlia e da guglia, an curtigns ed an parcs. El è biagia massiv e culo davains anor cun arscheglia. Vivonda: fletom, fretgs, insects, verms, glimaia.

Utschels da curtigns da pumera

3. **Sturnel / Star.** Scu para coua igl sturnel tar nous ainter, igl Grischun angal an cuntradas da cultura da vegn, tranter Maiaviglia e Domat. Passant pero sa mossa el er an oters lis, cunzont durent la raccolta dallas tscharieschas. Igl utschelet maseira var 22 cm. Da gliunsch para el tot neir, ma pi manevel ins po constatar igls tatgels alvs e la bela gli-schour da rom, violetta u cotschna digl sies plemadi. Igls tatgels alvs pero sa sperdan tar igl ♂ durent la premaveira ed igl zarcladour è el digl tot stgeir. Siva dalla pleira, igl fa-nadour, survign el danovamaintg sies vistgia pernicio. La coua è curta, igl pecal lung e stigl. Vivonda: verms, glimaia, insects, fretgs, fletom e semenza. Utschel migront: favrer—otgover.

4. **Carosel da prada / Gartenrotschwanz.** El è en fidevel cumpogn dalla pomicultura, igl carosel da prada. Nous igl cattagn parchegi surtot an cuntradas da pumera (Tumglias-tga, Purtenza sot, Val renana da Coira). Sia coua cotschna sa mova an encuntign. Plemadi: ♂ vainter e pèz èn cotschens, gula neira, front alv; ♀ igl antier plemadi è bregn-cler, sotaint bregn-mellen. Vivonda: insects. Utschel migront: avregl—settember.

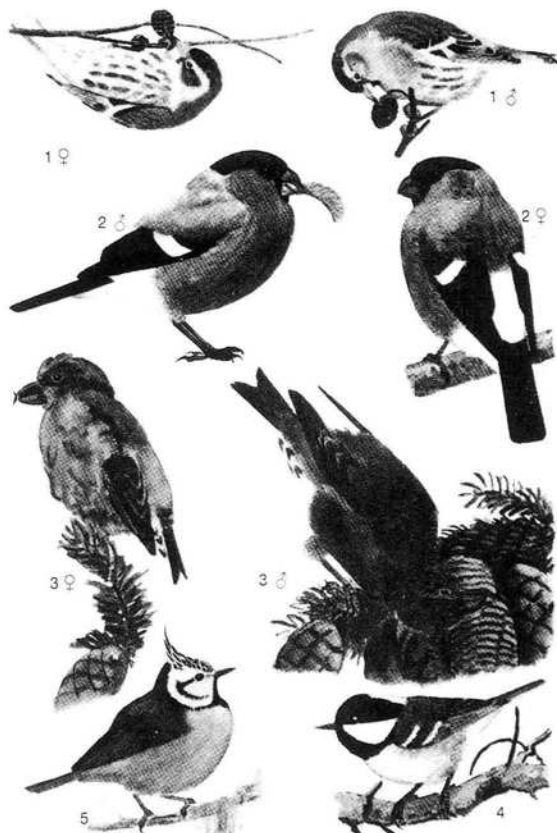
1. Zinzel / Erlenzeisig. Pi pitschen tg'igl franghel ordinari. Plemadi: ♂ mellen-verd, igl front neir, cualot mellen; ♀ verd-greisch, sdrimo an stgeir. Tots dus: sdrema melna sur l'ala. Igl gôt da guglia dalla zona subalpina igl porscha avdanza. El preferescha igl pign. Igl aton ed igl anvien pero bandunga el la regiung subalpina e sgola a val ainten igls gôts da fo e d'ogna. Vivonda: semenzas, insects.

2. Prelat / Gimpel. Dies greisch, tutona neira, poppen e vainter cotschen-bregn, coua neira, ala neira cun sdrema alva a travers, chegl è igl plemadi digl ♂; la ♀ mossa calour greisch-cotschna. Igl pecal è gross. Nous igl cattagn an gôts da guglia dalla zona montana e subalpina. D'anviern sgola el sainza schinetg no sen lobgia u sen la curneisch-fanestra e pecla igls grangigns spierts.

3. Cruschel / Fichtenkreuzschnabel. Igl pecal cruschat igl è do igl nom. Coua furtgeida. Plemadi: ♂ coua bregna, alas bregnas, igl corp cotschen-bregn; ♀ corp mellen-verd. Igl cruschel tscherna per avdanza cun predeletg gôts da pign retgs da puschas. Igl onns da sem la frequenza da cruschels è zont gronda. Vivonda: sems da pign, fletom, palouas. Coua magari er d'anviern.

4. Pignouler / Tannenmeise. Igl pignouler è anc per la pagna pi pitschen tgi sia cusregna, la sbrenzigna blava. El è tgea neir, misselas alvas ed en tatgel alv sen la tutona, grogn e poppen èn neirs, la vart soura greischa-oliva. El preferescha gôts da pign e bieglia sies nia ainten rosas digl taratsch (magari rosas da meirs), ma er an rosas da plantas. Vivonda: insects, baus, sems.

5. Sbreznigla dalla cresta / Haubenmeise. La sbrenzigna dalla cresta, igl utschel characteristic digl gôt da guglia, è fitg dumesta, ella pecla magari las mioulas da pang giu digl mang. Sies tgea porta en tschiff da plemas perncladas alv e neir, la tatscha è alva ed anromada d'en our neir. Igl dies è bregn-greisch, igl vainter cler.

1. Giazla / Elster. La giazla è bagn er anc ozande en utschel tg'ins diglia savens an nossas regiungs. Sies plemadi è alv-neir, coua lunga verda. Avdanza: cuntradas avertas cun tgagliom, our digl gôt, curtigns da pumera. Vivonda: insects, meirs, utschelgigns, ovs, glimaiaas, verms, semenza, nouschs, fretgs, fletom. Nia: sen plantas, grond, cun tetg, antrada dalla vart.

2. Tganvalign / Bluthänfling. Tarratsch crappous e sablunous, giondas, vegnas, spondas, suglialeivas èn l'avdanza digl tganvalign. Sen igl tgea greisch digl ♂ sesa en tgapitschign cotschen ed en tatgel cotschen ornescha sies poppen. Igl vainter è bregn-greisch, igl dies bregn-stgeir. L'ala mossa ena sdrema alva agl our, la coua è furtgeida. Ena planta zont tschartgeda digl tganvalign è igl genever. Utschel migront: mars—otgover. Enqualtign stat sur anvien.

Lareschet / Alpenleinsig. El mossa er front e pèz cotschen, ma è pi pitschen tg'igl tganvalign, gula neira. Avdanza: prefereida: gôt da laresch.

3. Pasler da muntogna / Feldsperling. Igl pasler da muntogna è per la pagna pi pitschen tgi chel da tgesa, è tutona bregna, grogn neir, cularign alv, dus bindels alvs sur l'ala ed en tatgel neir sen la missela. Avdanza: vischinanza da tgagliom, da curts purilas, an curtigns da pumera. Vivonda: semenza, grang, insects, baus.

4. Dorign / Goldammer. Igl dorign è en cusregn dalla calandra. El è egn digls solits utschels da chella famiglia tgi pas-sainta er igl anvien cò tar nous, aglimanc an gronda part. Tgea e vainter on calour melna, dies ed alas portan sdremas bregnas, igl cualot è bregn cler, la coua stgeira; igl plemadi dalla ♀ è manc glischaint. Avdanza: cuntradas cun tgagliom, our digl gôt, curtigns da pumera.

La smaladicziun

Poesia: *Peder Cadotsch*

Chor recitativ per chor e solists: *Gion Giusep Derungs*

La funtanga litterara dalla poesia «La smaladicziun» è la detga populara. Igl scribent e poet Peder Cadotsch tgi ò passanto sia unfanza e giuventetna a Savognin varo tadlo cun bucca averta igls vigls rachintond la detga digl Pro Barnagn. Chesta rachintaziun tgi è oz segl precint da crudar digl tottafatg an amblidanza, onns pi tard ò animo igl poet da la metter an rema. Igl cuntign simpel e cler dalla detga populara è rasto er an sia nova furma poetica – ena ballada – cler e concis. Uscheia è dalla detga «Igl pro Barnagn» naschia la poesia «La smaladicziun», tgi è neida publitzgeida ainten l'ediziun digls rachints e poesias da Peder Cadotsch, cumpareida igl onn 1967 cun igl tetel: *Tera banadeida*.

Tge cletg, tg'igl componist Gion Giusep Derungs ò, tschartgond en text adatto per ena composiziun per la scola secundara Surses, catto chesta poesia e stgaffia la preschainta composiziun. La furma ed igls mettels da l'expressiung musicala èn inusitos. Surtot la ritmica – en element central dalla composiziun tgi stò neir exequida sainza concessiung – pratenda digls actours concentrasiun e precisiung. Igl fatg tgi la generaziun giovna ò ple sentimaint pigl element ritmic varo an mintgacass er contribuia agl grond angaschi e plascheir tgi noss scholars on demusso per la composiziun.

La premaudiziun ò gia li da Pasca 1976 tras la scola secundara Surses.

Mario Jegher

La smaladicziun

En retg puranchel da Barnagn
an tots igls gros viveva bagn:
Las tgaschas eran amplaneidas
cun bel daner da ples muneidas.
Igl èrs purtavan abundanza
igl migler grang per purdananza.
Ed an uvigl – aspect vital! –
la miglra razza dalla val!

Oss ò piglveir la schaluseia
pigl sies mastier catto la veia.
Igl bungs vaschigns pon betg cueir
agl retg puranchel sies flureir.
I dat process ed er carpligna
tgi magnan bôt alla ruigna.

Agl retg puranchel siva onns
digls pros igl restan en pêr ponns.
Ed er la tgascha vei igl cler, –
l'è spert svania igl daner . . . !

Per cuattar en foz castei
stol ossa dar agl inimei
igl ultim pro – u mal u bagn –
igl sies bel flatg se Pro Barnagn! –

Cò bogl'agl pour piglveir igl sanc,
e rabgia gheglia el betg manc.
Partge varol schi dei luvro?

Per regalar sies ultim pro
e sez rastar anfign la fegn
sbito murdia digl cumeign?

La si'vandetga ò'l dasdo
e smaladia igl sies pro:

«Davains Tarviesch stat igl mies bagn
numno digls vigls gio Pro Barnagn!
El ò purto mintg'on saragn
da tot igls pros igl migler fagn! –
Davent dad oz betg en fastei
niro culetg digl inimei.
Tampesta veira e fardaglia
dess la bun'erva far ampaglia! –
E betg en pugn niro a sitg,
partge mies pled igl tign'a pitg! –
E mettigl an tgamon igl fagn
schi smarscharol pir da radagn! –»

Strusch ò chest pled clamo igl pour
ò Pro Barnagn mido calour.
Igl nov patrung n'ò betg pudia
galdeir igl fagn sto smaladia . . .
Partge igl pled digl simpel pour
è saimper ia an vigour . . . !

Oz veist segl pro angal crappaglia;
urezza rigia e fardaglia.
Angal las nursas, an bels deis,
rameglian l'ò en pêr fasteis! –

La smaladicziun

Peder Cadotsch

Chor recitativ per chor e solists

Gion Giusep Derungs

Solo I: En retg puranchel da Barnagn
an tots igls gros viveva bagn:

Vivo

I. Las tga-schas

II. Las tga-schas e-ran am-pla-nei-das cun bel da-ner- da

III. Las tga-schas

bel da-ner ples mu-nei-das

bel da-ner da bel da-ner da

bel da-ner da ples mu-nei-das bel da-ner da

ples mu-nei-das. lgls êrs pur — ta-van an bun-dan — za igl

ples mu-nei-das. lgls êrs

ples mu-nei-das. lgls êrs

mi-gler grang per pur-da-nan-za

mi-gler grang

igl mi-gler grang per pur-da-

mi-gler grang per pur-da-nan-za. Ed an u-vigl,

mi-gler grang per pur-da-nan-za. Ed an u-vigl,

nan-za, mi-gler grang per pur-da-nan-za. Ed an u-vigl,

a-spect vi-tal, a-spect vi-tal, la migl-dra raz-za,

a-spect vi-tal, a-spect vi-tal, la migl-dra raz-za,

la migl-dra raz-za dal-la val, raz-za dal-la val.

la migl-dra raz-za dal-la val, raz-za dal-la val.

raz-za dal-la val, raz-za dal-la val.

Solo I: Oss ò piglveir la schaluseia
pigl sies mastier catto la veia

Andante

mf *p*

2 *p* *mf* *p*

lgl's bungs va-schigns, bungs pon betg cu-eir agl

lgl's bungs va-schigns, va-

lgl's bungs va-schigns, lgl's schigns

retg pu-ran-chel sies flu — reir, sies flu — reir, retg pu-ran-chel

pon betg cu-eir agl retg pu-ran-chel sies flu — reir,

pon betg cu-eir agl

Vivo

f

sies flu — reir, i dat pro-cess

betg cu — eir i gl sies flu — reir, i dat pro-

retg pu-ran-chel sies flu — reir,

ed er car-pli-gna, i dat pro-cess ed er car-pli-gna, dat pro-

mf *mp* *f* *mp* *f*

cess ed er car-pli-gna, i dat pro-cess ed er car-

i dat pro-cess, i dat pro-cess ed

mf *mp* *p*

cess, tgi ma-gnan bod al-la ru-i-gna.

pli-gna, tgi ma — gnan bod al-la ru-i-gna.

er car — pli-gna, tgi ma — gnan bod al-la ru-i-gna.

Solo I: Agl retg puranchel siva onns
digls pros igl restan en pêr ponns.

Vivo

Ed er la tga-scha, ed er la tga-scha vei igl cler, l'è spert sva-
Ed er la tga-scha, ed er la tga-scha vei igl
Ed er la tga-scha

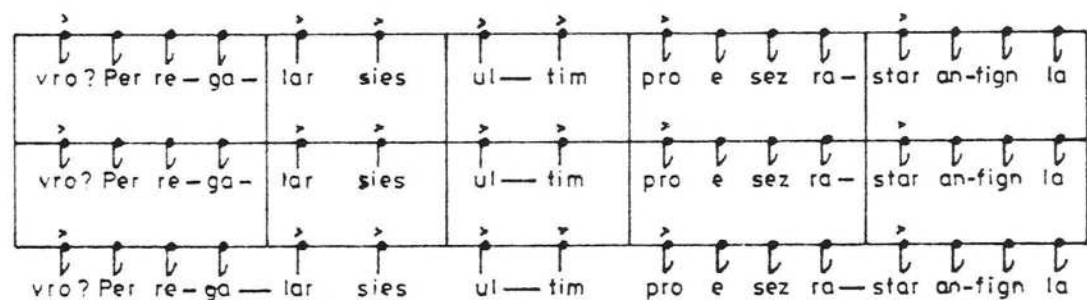
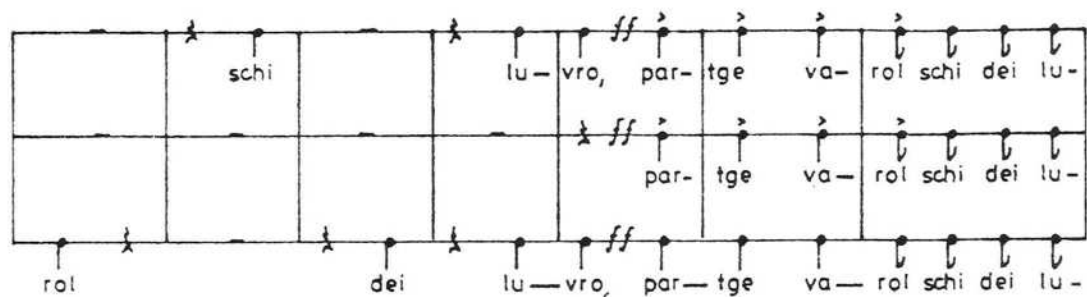
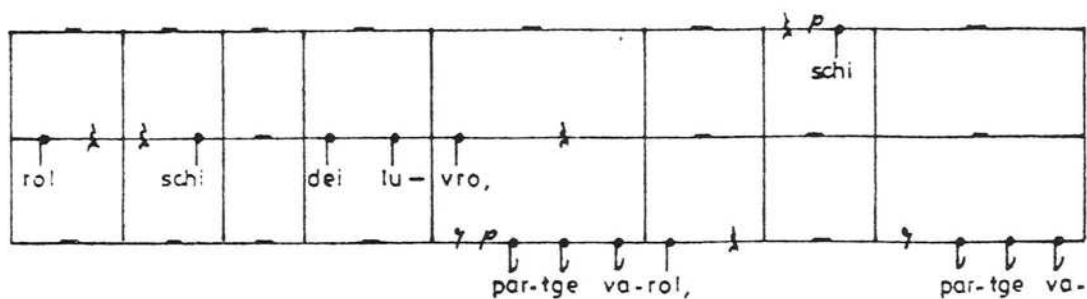
ni-a igl da-ner, l'è spert sva-ni-a igl da-ner.
cler, l'è spert sva-ni-a igl da-ner.

Solo I: Per cuattar en foz castei,
stol ossa dar agl inimei
igl ultim pro - u mal u bagn -
igl sies bel flatg se Pro Barnagn.

Presto

Cò bogl' agl pour pigl-veir igl sanc, e rab-gia ghe-glia el betg manc.Par-
Cò bogl' agl pour pigl-veir igl sanc, e rab-gia ghe-glia el betg manc.Par-
Cò bogl' agl pour pigl-veir igl sanc, e rab-gia ghe-glia el betg manc.Par-

tge va-rol schi dei lu-vro, par-tge,
tge va-rol schi dei lu-vro, par-tge, par-tge va-

Solo I: La si vandetga ò'l dasdo
e smaladia igl sies pro:

Solo I: Strousch ò chest pled clamo igi pour,
ò Pro Barnagn mido calour.

III. | gl̩ nov pa-trung n'ò betg pu-di-a , n'ò betg pu-di-a gal-deir igl

The image shows three staves of musical notation, labeled I, II, and III. Each staff contains a series of notes with stems, and some notes are grouped with slurs and numbers (3, 4, 5). Below the staves, there is a line of text: "fagn sto sma-la-di-a.".

I. pour è saim-per i-a, è saim-per i-a an vi-gour, i-a an vi-gour ! -

II. pour x x è saim-per i-a an vi-gour, i-a an vi-gour ! -

Solo I: Oz veist segl pro angal crappaglia;
urezza rigia e fardaglia! -

Andante

The musical score is written for three staves. The first staff has a tempo marking 'Andante' in a box. The lyrics are in Italian. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. The lyrics are: 'An — gal', 'las nur — sas', 'an bels deis ra — me-glian lò en', 'ra — me-glian lò en', 'ra — me-glian lò en', 'për fa-steis!', 'për fa-steis, lò en për fa — steis!', 'për fa-steis, an bels deis, lò en për fa — steis!'. The score also includes dynamic markings like 'mf', 'mp', 'p', 'pp' and tempo markings like 'poco' and 'rit.'.

Remarcas:

Solo I: exequeir tras ena vusch ota, betg rotta.

Las differentas parts pon er neir realisadas
da differentes solists (u solistas)

Solo II: Vusch bassa, rotta

Tottas parts da solo èn d'interpretar libramaintg.

Chor: el sa cumpona da treis vuschs, schi pussebel scu suonda:

I + II = vuschs otas, betg rottas.

III. = vuschs bassas, rottas.

An mintga vusch dess mintga plidader (plidadra) minti-
gneir l'otezza dalla sia atgna vusch ed uscheia evitar
igl unisono. Las parts fermas èn per regla pitost pi otas,
igl piano pitost pi bass. Er igls accents sa dolzan en
tant ainten igl tung.

Igl text dess neir articulo fitg cler, er igl piano.
Igl tempo dastga betg sa midar da nom, cun
excepziun dallas midadas prescrites.

P. Cd.